

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 30.

V Ljubljani, 27. malega srpana 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{8}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Peticija istrskega učiteljstva za izboljšanje njegovih razmer. — Naš denarni zavod. — Učiteljevo delovanje izven šole. — Pisarna. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Peticija istrskega učiteljstva za izboljšanje njegovih razmer.

Pri zborovanju „Slovenskega učiteljskega društva za koprski okraj“ poročal Ant. Urbančič.

Dne 25. aprila t. l. je sklenil odbor našega društva, naj bo na dnevnem redu današnjega občnega zbora „Peticija dežel-nemu zboru za izboljšanje razmer ljudskošolskega učiteljstva“ ter meni naročil, naj referiram o tem. Radovoljno sem sprejel to netežavno, a žalostno nalogo, ker sem prepričan, da lahko dokažem žalostno resnico, da učiteljstvo v Istri ne more izhajati s plačo, določeno mu z deželnim zakonom z dne 9. oktobra 1901, št. 35. Vam je lahko dokazati to žalostno resnico, ker se sami dan za dnevom, mesec za mesecem prepričujete o tem. Treba je pa dokazati to žalostno resnico še drugim, ki so prepričani, da smo bolje plačani nego učiteljstvo drugih dežel.

Kdor si ogleda natančneje naše dohodke, se prepriča, da ni nikjer učiteljstvo slabše, niti tako slabo plačano kakor v Istri. Da dokažem resničnost te svoje trditve, sem pregledal, kako priraščajo plače od 5 let do 5 let v Istri, Kranjski, Goriški, Štajerski in Dalmaciji. Posebno me je zanimalo primerjati naše plače s plačami štajerskih tovarišev, ker imamo v Istri psevdokrajevni sistem, bolje bi ga bilo imenovati mestni sistem, a na Štajerskem imajo krajevni sistem. Štajerski krajevni sistem se razločuje od našega mestnega sistema po tem, da je na Štajerskem vse učiteljstvo, službujoče v istem kraju, tudi v istem plačilnem razredu; v Istri pa ni tako. Pri nas sta trdila referent in deželni zbor, da so v Istri take krajevne razmere, da ne more izhajati učiteljstvo v nekaterih krajih s plačo nižega razreda. Pri razvrstitvi so pa na to pozabili in v enem in istem kraju uvrstili po eno učiteljsko osebo v višji plačilni razred. Da ne iščem primera daleč, navajam Dolino. Tam je ena učiteljska oseba v I. plačilnem razredu, ima krajevno doklado, a drugi dve učiteljski osebi sta uvrščeni v III. plačilni razred. Če je resnična referentova in deželnega zbora trditev, mora biti vsak zdravomisleči prepričan, da v Dolini ne moreta izhajati tudi drugi dve učiteljski osebi brez plače I. razreda in brez krajevne doklade.

Naš mestni sistem se razločuje od štajerskega tudi v tem, kako učiteljstvu priraščajo plače po službenih letih. Tu hočem

primerjati samo plače III. razreda v Istri s plačami III. razreda na Štajerskem. Pričetna plača v obeh deželah je 1000 K, a istrski ima po dovršenih 10 letih službe 1300 K, štajerski 1600 K,

„	„	„	20	„	„	1600	„	„	2200
„	„	„	30	„	„	1900	„	„	2800

Razvidno je, da je istrski učitelj III. razreda, ako je tako srečen, da odsluži vseh 40 let, upokojen s 1900 K, medtem ko je štajerski tovariš istega razreda upokojen z 2800 K. Istrski učitelj I. razreda doseže končno 2300 K pokojnine. K pokojnini 1900 K je obsojeno v Istri 50 % učiteljev, a če vzamemo v poštrev samo razmere slovenskega učiteljstva v koprskem okraju, bo upokojen eden v I. razredu, 9 v II. razredu in 27 v III. razredu ali v odstotkih: v I. razredu 2.7 %, v II. razredu 24.32 % in v III. 72.97 %. Mimogrede naj opozorim, koliko slabše je za učiteljice, ki dobe le po 80 %.

Skoraj nemogoče je primerjati dohodke istrskega učitelja z dohodki učitelja tistih dežel, kjer je osebni sistem, ker v istih prične učitelj službovati v najnižjem razredu, a preden doseže 40. službeno leto, je gotovo že v najvišjem plačilnem razredu. Jaz sem si izkušal to predstaviti s tem, da sem preračunal kolikor mogoče natančno vsoto, ki jo dobi učitelj za 40 letno službo. Dobil sem pa sledeče:

Istrski dobi 60.200 K, kranjski dobi 71.400 K in oženjenci še 25 % draginjske doklade, štajerski dobi 79.000 K, dalmatinski dobi 96.000 K in goriški dobi 103.800 K.

To nam kaže, da dobi večina istrskega učiteljstva (v koprskem okraju skoraj $\frac{3}{4}$ slovenskega učiteljstva) po 11.200 K manj kakor kranjski tovariš, neupoštevaje, da ta dobi, ako je poročen, še 25 % draginjsko doklado, seveda, če mu jo dovoli sv. Birokracija. Da ne računam še dalje, saj računamo vsak dan še preveč, rečem le, da je vsakemu razvidno, da s takimi dohodki nam ni mogoče izhajati, ali bolje rečeno, razvidno je, da se krši § 55. drž. zakona z dne 14. maja 1869, št. 62. Če se pritožujeta kranjski in štajerski tovariš, da ne moreta izhajati, kako naj izhaja istrski, ki dobi toliko manj? Zaradi tega sem prepričan, da je nujna potreba, da istrsko učiteljstvo vloži peticijo deželnemu zboru za izboljšanje dohodkov in to peticijo naj ponavlja vsako leto, dokler deželni zbor ne ustreže želji učiteljstva. Vem, da bodo izgovori, da je dežela uboga, da ne vzmore tolikih stroškov, a ta izgovor je piškav. Ako je spoznala

dežela za vredno in potrebno, da je izboljšala dohodke dežel-nemu odboru in njegovim uradnikom v toliki meri, da potrosi, kakor mi je pravil neki deželni poslanec, več za te kakor za vse slovansko in italijansko ljudskošolsko učiteljstvo v deželi; ako ima dežela denar, s katerim izboljša dohodke občinskim tajnikom; ako ima denar, s katerim vzdržuje realni gimnazij, zakaj bi ga ravno za ljudskošolsko učiteljstvo ne imela? Če vzmore uboga Dalmacija, da plača svojemu učitelju za 40letno službovanje 96.500 K; če vzmore uboga Goriška, da potrosi za učiteljevo 40letno službovanje 103.800 K, zakaj bi mu ravno Istra ne mogla dati več kot 60.200 K. Nočem primerjati istrske draginje h kupnim cenam živil v drugih deželah in ravno tako nočem primerjati plače istrskega učitelja s plačami družih deželnih in državnih uslužbencev, ker je bilo že mnogokrat dokazano, da je učitelj na najslabšem

Mogoče je kateri, ki mi poreče, da smo lansko leto sklenili pri „Zavezinem“ zborovanju, naj naprosi „Zaveza“ državni zbor za določitev § 55. drž. zakona z dne 14. maja 1869. Naš referent je rešil nalogo v največjo zadovoljnost, zakar mu izrekam zahvalo tudi jaz, a nam ni mogoče čakati, dokler ne izvrši državni zbor te določitve. Državni zbor ima dosti drugega dela, a glavni vzrok je, da v državnem zboru ni moža, ki bi se za to zavzel; tam ni moža, ki bi bil poizkusil, kako se preživlja družino, obstoječo iz 8 oseb, z letno plačo 1250 K. Da bi vlada predlagala določitev § 55, se nesmemo nadejati, ker je sv. Birokracij že davno pozabil nanj.

Tako mislim, sem dovolj dokazal, da je neobhodno potrebna peticija deželnemu zboru. Dovolite mi, naj navedem, kaj naj peticija obsega. — Deželni zakon ni nič drugega kot pogodba med delodajalcem in delavcem — učiteljem. Da se ni treba z vsakim posebe pogoditi, določi dežela v zakonu, pod kakšnimi dolžnostmi in pravicami sprejme učitelja, in učitelj, ki zaprosi za službo, je priznal, da je zadovoljen službo nastopiti pod istimi pogoji. Da ne nastanejo kasneje razpori med delodajalcem in delavcem, morajo biti ravno take pogodbe jako natančno določene. Zaradi tega je neobhodno potrebno, da povemo v peticiji natančno in določno, kaj zahteva učiteljstvo. Naš referent pri „Zavezinem“ zborovanju je povedal to, a ker se v nekaterih točkah popolnoma ne strinjam z njim in ker se mi nekatere točke ne zdijo dovolj natančno določene, zato se predrznem jih tu še enkrat pretresti.

1. Temeljna plača.

Referent pravi: I. razred naj odgovarja plači državnih uradnikov IX. razreda, II. razred X. razreda, a III. razred XI. razreda. 1200 K bodi eksistenčni minimum. S tem se popolnoma ujemam tudi jaz, ker ni državnim uradnikom teh razredov potreba niti toliko izobrazbe kot učiteljstvu, saj njim ni potreba niti maturirati. Ko sem pregledoval 9., 10. in 11. uradniški razred, sem opazil, da imajo ti razredi vsak po tri razne plače, namreč:

9. razred 2600, 2400, 2200 K, 10. razred 2000, 1900, 1800 K in 11. razred 1600, 1400 in 1200 K. Zato sem prepričanja, da se natančno določi v peticiji, kako naj učiteljstvo dobiva teh 9 raznih plač. Jaz sem jih po svojem mnenju razvrstil tako:

Učiteljstvo brez sposobnostne izkušnje 1200 K. Usposobljeno učiteljstvo 1. pet let po 1400 K, 2. pet let po 1600 K, 3. pet let po 1800 K, 4. pet let po 2000 K, 5. pet let po 2200 K, 6. pet let po 2400 K, 7. pet let po 2600 K.

Žensko učiteljsko osebje se plačuje enako moškemu. S tem bi bil odpravljen škodljivi in moreči mestni

sistem, odpravljeni bi bili določeni %, do katerih ni slovansko učiteljstvo v Istri nikdar prišlo, a odpravljeno bi bilo tudi vsako prilizovanje in klečeplaztvo ter odpravljeno bi bilo brezpotrebno in mučno seljenje, ker vsak bi vedel, da, četudi ostane na mestu, se mu bo plača enako izboljšala, kar bi bilo gotovo šolstvu in vzgoji v korist.

2. Petletnice.

Glede petletnic se bližajo vse druge dežele načelu in želji učiteljstva, naj se odmeri vsaka teh z 200 K. Tega mnenja sem tudi jaz. Da bi se nam ne očitalo, da lahko lenarimo, ker se nam plača izboljša vsakih 5 let brez ozira na uspeh, naj ostane pogoj, da dobi petletnico le oni, ki se je potrudil, da je imel zadostni uspeh v šoli, vendar pa se sme petletnica le za tliko časa pridržati, kolikor časa ni bilo uspeha v šoli. Tudi naj se določi, da sodba o uspehu ne odvisi samo od okrajnega nadzornika. V takem slučaju naj bi se prepričal tudi deželni nadzornik, ali je poročilo okr. nadzornika objektivno, ali je mogoče le njegova šikanija. Zaradi tega naj je kvalifikacija za učitelja vselej očita, da ve že sam, pri čem je in da lahko navede mogoče zapreke, ki jih je vselej upoštevati, ako so opravičene.

3. Pokojnina.

Marsikdo bi mislil, da o pokojnini ni treba peticije, ker ni dolgo časa, kar je deželni zbor potrdil načrt zakona o pokojnini. Ta načrt pa ni postal zakon, ker ni dobil najvišjega potrdila, zato je v veljavi še vedno stari zakon, a načrtu je treba popravila. Kakšno naj bo popravilo? Jaz sem še vedno istega mnenja, kakor sem bil pri sestavi „Spomenice“, katere koncept ima društveni odbor. Peticija naj obsega tudi to.

4. Službena doba.

V prej navedenem načrtu se je skrajšala službena doba na 35 let, a med te ni se štelo 2 leti pred sposobnostno izkušnjo in tudi ne onih let, ki jih je mogoče marsikdo odslužil pri vojakihi. Ni nih ni drugih se učitelj ne more izogniti po obstoječih državnih zakonih, zato bi bilo pravično, ako bi se vštelo med onih 35 let tudi 2 leti pred sposobnostno izkušnjo in čas, ki ga je kdo odslužil pri vojakihi. Kdor bi odlašal z izkušnjo, ta bi bil sam na škodi, ker ne šteje bi se mu več kot dve leti pred njo. Tako bi prišli do tega, da bi moral služiti po sposobnostni izkušnji oni, ki ni služil pri vojakihi, 33 let, a oni, ki je odslužil pri vojakihi 3 leta prezentne službe, 30 let, kar bi ne bilo še nič manj kakor služi učiteljstvo srednjih šol.

5. Opravilna doklada.

Opravilna doklada se daje le učiteljem voditeljem. Vodstvo šole prinaša toliko skrbi in dela, da je sedanja opravilnina res neprimerna. Zato sem prepričanja, da bi se imela odmeriti opravilnina za enorazrednico vsaj 200 K, za dvorazrednico vsaj 300 K, za trirazrednico vsaj 400 K, za štirirazrednico vsaj 500 K, za pet- in večrazrednico vsaj 600 K.

Pri tem je vpoštevati, da je voditelj odgovoren za ves red na šoli, a poleg tega mora opravljati dela, ki bi jih morala opravljati ali krajni ali okrajni šolski svet, n. pr. nadzor učil in oprave, šolskega poslopja i. t. d. Zato bi morali skrbeti prej navedena oblastva, a vsako ve, ako učitelj ne bo skrbel, mu pade tudi streha poslopja na glavo.

6. Plače učiteljic.

Že prej sem rekel, naj so plače učiteljic enake plačam učiteljev. Tu mi je navesti samo razloge.

1. Razlog je ta, ker se zahteva od učiteljic enaka izobrazba kakor od učiteljev, enako morajo one obiskovati 4 leta izobraževališče kakor učitelji in ako podaljša država učno dobo na moških učiteljskih, jo bo podaljšala tudi na ženskih.

2. § 4. dež. zakona z dne 3. novembra 1874, št. 30, določuje, da se smejo porabiti učiteljice na deških ali mešanih šolah le v prvih treh letnikih. Ravno tu pa je treba učiteljstvu krepko delati, tu je potreba največjega napora. Če je treba učiteljici opravljati najbolj naporno službo, zakaj bi morala imeti potem le 80 % plače?

3. Proti določilu ravnokar navedenega § se nastavlja učiteljice tudi na šolah, kjer morajo poučevati 4., 5. in 6. letnike, in zakaj to? — K temu ni drugega povoda kakor ta, da si dežela prihrani 20 % plače. To se ne more drugače označiti kakor s pravo židovsko barantijo, ki je ni mogoče drugače zabraniti kakor ravno s tem, da se izenači plača učiteljice z učiteljevo plačo.

Nasprotniki navajajo, da so učiteljice bolj varčne, a to ni noben razlog. Zakaj bi moral biti ravno varnejši slabše plačan? Če bi to veljalo, bi se moralo odmerjati plače zapravljevcem po merilu zapravljalnosti.

Drugi zagovarjajo učiteljičino manjšo plačo z izgovorom, da učiteljica nima družine. Tudi ta izgovor je piškav, ker ako nima učiteljica družine, nima tudi onih udobnosti, ki jih daje družina. Pomislimo le v slučaju bolezni. Uboga učiteljica je navezana na tuje ljudi, ki radi postrežejo le za dobro plačilo. Učiteljica je vselej toliko obložena s šolskim delom, da ji ni mogoče skrbeti za hrano in dr.; vse to mora prepustiti tujim ljudem, in koliko to stane, je znano onemu, ki je kdaj izkušal.

7. Stanarina.

Prepričanja sem, da bi mi ne bilo treba govoriti o stanarini, ako bi bile občine skrbne in vnete za šolo. Mnenja sem namreč, da bi ne bilo nobeni občini nemogoče si priskrbeti v času od 1870 l. (t. j. v 36 letih) šolskega poslopja. Občina, ki ga nima, kaže le svojo nemarnost in zato je vredna, da se jo kaznuje, in sicer s tem, da se učiteljstvu določi najmanjšo stanarino 300 K. Po vaseh ob železnicah, po krajih, kamor zahajajo letoviščarji, in po mestih je zvišati stanarino za toliko, da se ve, da si učitelj dobi za stanarino ob največji draginji primerno stanovanje, ne da bi moral dokladati iz plače. Kakšno bodi stanovanje v naravi? Dosedanji zakon določuje, naj bo primerno. To je tako splošno in nedoločno povedano, da ni nič. Kdo naj pa razsodi, katero stanovanje je primerno? Mogoče krajni šolski svet? To se mi ravno tako zdi, kakor če bi kdo zahteval od slepca, naj mu pove, kakšne so mavrične barve, ali od glušca, naj ubere muzikalni instrument. Deželni šolski svet je sicer obljubil, da bo za vsak slučaj posebej določil, katero stanovanje je primerno, a ostalo je le pri obljubi. Tudi določilo, da ima obstati stanovanje iz treh sob s postranskimi prostori je nenatančno. V zakonu je natančno povedati, koliko sob, kateri postranski prostori, kako velike naj so sobe in prostori itd., da ne bo potem zavijanja.

V Istri je velika rubrika voda; zakaj to je zvezano z občutnimi stroški, ako mora učitelj pošiljati ob suši po vodo v bližnjo vas, n. pr. iz Boršta v Boljune. Kaj pomaga učitelju, če se glasi 2. toč. § 16. dež. zakona z dne 30. marca 1870, št. 20: „Vsako šolsko poslopje naj ima pokrito telovadnico in naj je preskrbljeno s potrebno pitno vodo?“ Kaj pomaga učitelju, če § 16. min. naredbe z dne 9. junija 1873, št. 4816, naročuje ravno isto in popisuje še bolj podrobno, kako naj bo voda napeljana? Ta dva §§ nista še nikdar dobila veljave, in

kdor mi ne veruje, naj pogleda obstoječa šolska poslopja v Istri. Tudi ta dva §§ je potreba v peticiji oživeti in nemški „soll“ zamenjati s slovenskim „mora“.

Pregledovaje naše deželne zakone, sem spoznal, da je v njih nekaj dobrega, a je pozabljeno, zato mrtvo, nekaj zastarelega, ki ni več za sedanjost dobo, a nekaj je pa naravnost zmedenega in zmešanega tako, da je dvomno, da ne vemo, pri čem smo.

Ravno prej sem pokazal §, ki je pozabljen in mrtev.

Zastarel je n. pr. ves naš disciplinarni zakon. Država dá pravico cestnemu roparju, da se sme zagovarjati, dá mu še brezplačnega pravnega zagovornika, preden ga sodi, a kako je učitelju, ako je prišel do tega, da ima biti disciplinarno sojen? Navadno se ga pokliče na podlagi § 49. dež. zakona z dne 30. marca 1870, št. 19. ne pokaže se mu obtožbe, pač pa se mu stavi nekaj vprašanj, katera mora pri priči odgovoriti, in od tega je odvisna vsa njegova daljna eksistenca; mnogokrat pa šolske oblasti tudi to opuste in izdajo kar kaznovalni dekret. Temu se jaz nikakor ne čudim, ker l. 1870. ni mogel še noben vedeti, da bodo šolske oblasti tako goreče ravno v kaznovanju učiteljstva, vsak je bil mnenja, da bodo učiteljstvo še branile. Praksa 36. let je pokazala ravno nasprotno.

Zmedenega je tudi mnogo, ker se je zakon že večkrat popravljal v nekaterih paragrafi, ki so se pa popravili tako, da nasprotujejo še obstoječim. Za primer navedem samo to: § 18. dež. zakona z dne 9. oktobra 1901, št. 35, določuje, da ima učiteljstvo, opremljeno z izpričevalom sposobnosti, pravico do pokojnine, a proti temu določuje § 1. še ne sankejoniranega načrta, da ima pravico do pokojnine samo definitivno učiteljstvo. Naj se vzakoni ta načrt, kakšna zmeda je tu? Učiteljstvo lahko zahteva pokojnino na podlagi prej navedenega § zakona z dne 9. oktobra 1901., ker ta § ni razveljavljen, a šolske oblasti mu bodo to odrekale zaradi mogoče vzakonjenega načrta. Prišlo bo do tožbe na upravno sodišče, a kako naj sodi to, ko ima po enem zakonu prav učiteljstvo, a po drugem šolska oblast.

Ta razmišljanja so me privedla do prepričanja, da je neobhodno potreba, da se pregledajo vsi deželni zakoni, ki določujejo učiteljske pravice in dolžnosti ter na podlagi tega sestavi enojen in kolikor mogoče natančno določen načrt zakona, ki naj se predloži deželnemu zboru s peticijo. To je pa delo, katero je skoraj nemogoče izvršiti enemu samemu, zato predlagam:

1. Naj občni zbor že danes izvoli posebno enketo, obstoječo iz 3 do 5 članov, katere naloga bodi, da v kolikor možno kratkem času pregleda zakone in sestavi enojen načrt. S tem provzročene jim stroške naj se jim povrne iz društvene blagajnice, ali ako ta ne vzmore tega, naj se pobira poseben sklad med učiteljstvom v ta namen.

2. Odbor naj v ta namen pozove vsa učiteljska društva v deželi, in sicer naj so slovanske ali italijanske narodnosti, da sodelujejo po svojih enketah pri pregledu zakona in sestavi enojnega načrta.

3. Vsak ud učiteljskih društev je dolžan enketam podati pojasnila v tej zadevi, ako bi slučajno pri njem prosile za to.

4. Po mojem mnenju bi enquete lahko dovršile svoje delo do konca avgusta in v septembru naj bi se sešli po en odposlanec vseh društvenih enket ki jih izvolijo enquete same izmed sebe. Ti naj bi skupno pregledali vse elaborate in sestavili iz teh načrt zakona, katerega se vroči predsedstvom društev, ki ga imajo predložiti s peticijo deželnemu zboru, a en prepis načrta naj se odpošlje predsedniku deželnega šol. sveta. To naj se ponavlja vsako leto, dokler deželni zbor ne ustreže želji učiteljstva.

5. Vsa društva skupno naj poskrbijo, da dobi vsak deželni poslanec po en prepis načrta.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

== registrovana zadruga z omejenim jamstvom. ==

Promet do konca rženega cveta 1906 **K 151.440.07.**

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Učiteljevo delovanje izven šole.

Pri zborovanju „Ljubljanskega učiteljskega društva“ poročal Karel Wider.

Resnične in pomembne so besede, ki jih je izgovoril pred nedavnim časom eden izmed naših najuglednejših starejših tovarišev, namreč besede: mi smo narod. Da, učitelji smo narod! Na nas sloni slovenski narod, njega moč in bodočnost; v nas in naše delovanje opira svoje oči, od nas in od naše svobodne šole pričakuje rešitve iz svojega obupnega stanja, pričakuje podpore v vedno težjem boju za obstanek. Pač ima naš narod mnogo prijateljev in svetovalcev; a ti prijatelji so njegovi slabi prijatelji in ti svetovalci so njegovi hinavski svetovalci. Oni ne žele narodove sreče temveč iščejo le svojo osebno korist. Bolj ko so nevedne narodove mase, tem lažje jih oklepajo v svoje strankarske sponse in izkoriščajo v svoje zasebne namene. Zato so ti narodovi prijatelji in svetovalci naši najhujši sovražniki. Oni nočejo videti našega tihega delovanja med štirimi šolskimi stenami in nam nočejo primerno nagraditi našega dela. Gospoda, ki nam tako skopo reže vsakdanji kruh, nas smatra kot manj vredno pleme, kot stan, ki se bi morda dobro dal izrabiti v njih strankarske namene, potem pa se vrže v kot med staro šaro, koja naj lepo tiho ždi in molči in čaka, da ga zopet obsije medlo solnce njihove milosti. Še pred nekoliko desetletji je bil učitelj nič, še manj kot navadni podružnični mežnar in še danes v mnogih krajih ni dosti bolje. O našem mizernem gmotnem stanju nočem tu govoriti saj je to, žal, med nami še preveč znano. Reči pa moram da je bil takemu gmotnemu stanju učitelj sam kriv. Kriv je bil zaradi tega, ker se je ta ponižni človek skrival med stene svojega torišča, kjer je sicer vztrajno, marljivo in uspešno deloval na pedagoškem in didaktičkem polju, a deloval tako tiho in ponižno, da njegov glas ni segel skozi okna in duri borne šolske „palače“, temveč se izgubljal v zatohli in tesni šolski sobi in tam tudi ostal.

A časi so se izpremenili in mi tudi. Ta ponižni ljudski učitelj se je zbudil iz svoje letargije, dvignil je glavo in stopil med svet. In čudil se je ta svet, da je prišel medenj tudi učitelj. Saj je dosedaj komaj vedel, da živi ta pohlevna učiteljska duša; strmeli so ljudje, ko so začeli prve tihe in boječe korake tega skoraj neznanega jim človeka, čudili se, ko jim je povedal ta človek, da je on tudi človek. Hotel je imeti svojih pravic, hotel je imeti malo večji kos kruha kot dosedaj, hotel se je rešiti spon, ki so mu vezale roke, hotel se je otresti prahu starodavnosti in pozabnosti. Stopal je med svet vedno pogumneje, govoril vedno glasneje. In ljudje so se mu smejali in ga prezirali. A slovenski ljudski učitelj je dvignil glavo in hodil dalje po začrtanem potu, ne glede na levo in desno. Stopal ni več posamezen, tovariš se je pridružil tovarišu, rama se je

naslanjala k rami, roka je iskala roke, oko je zrlo v oko in tam iskalo izpodbude in poguma, in svet se ni več smejal, strmel je in se jel bati — učiteljske organizacije.

Učitelj je prestopil prag šolske sobe, pričel je delovati izven šole!

Različne so misli in odmikajo se pojmi o učiteljevem delovanju izven šole, mnogim ni jasen njega pomen in namen, raznim ni jasna pot, ki jo naj hodi to učiteljevo delovanje.

Razne so strani učiteljevega delovanja izven šole, interesirani so na tem delovanju razni faktorji: učiteljstvo samo, šola in narod. Zato bi delil učiteljevo delovanje izven šole v tri dele, namreč: delovanje za korist učiteljskega stanu, delovanje za zboljšanje šolstva in delovanje za narodovo probujo in izobrazbo. Res, da bi morali biti naši najidealnejši smotri delo za šolo in po nji narod. A položimo tu mirno in brez vsakega sramu te naše tolikrat opevane ideale v stran, pustimo nekaj časa šolo tako, kakor je in kakršno so nam napravile nad nam stoječe oblasti, pustimo narod tam, kjer je, kamor so ga privedli oblastni njegovi voditelji in pogledjmo sami nase. Tu nas čaka delo, ogromno delo. Naš stan še ni prišel do tistega ugleda, ki bi ga moral imeti, njegovo delo v šoli še davno ni tako plačano kakor zasluži. In dokler ne pridemo do tega, toliko časa mora biti naša edina skrb in briga naše lastno dete, to je naša stanovska organizacija. V tej točki se naj koncentrujejo vse naše moči, tu se združimo vsi oni, ki nam je mar lastna korist in korist naših naslednikov. „Združimo se!“ bodi naš bojni klic, temu klicu slediti bodi naša sveta dolžnost, stopati pod visoko vihrajočo zastavo sloge in edinstva bodi nam čast in ponos!

Mnogo je že storilo slovensko učiteljstvo na polju organizacije. Združeni smo v razna društva, zedinjeni v „Zavezo“, imamo konvikt, vdovsko društvo, samopomoč, hranilnico in tudi lastno tiskarno. To je mnogo za tako ubožen stan kakor smo mi. A delo še ni končano, treba je iti še dalje po tej poti, marsikatero delo je šele v povojih, treba še vztrajnega napora, da se približamo smotru. Zato naj bo sveta dolžnost vsakega učitelja in tudi vsake učiteljice, da stopi v naš krog in posveti vse svoje moči naši organizaciji. In te moči niso majhne! Kolika sila še počiva v naših vrstah, koliko neizrabljene moči se izgublja brez haska! Žal, da se nam še vedno odtegujeta marsikateri tovariš in tovarišica, da stojita brezbrizno ob strani, ko se drugi pehajo za naš ugled in naš dobrobit.

Največ dela na polju naše organizacije pa čaka učiteljstvo v Ljubljani kot središče vsemu duševnemu gibanju našega naroda. Tu bi ne smelo biti niti enega tovariša, oziroma tovarišice, ki bi ne stala v naših vrstah. A preštejmo te naše vrste! Koliko nas je in koliko nas bi moralo biti! Vse osebne mrznje bi morale odstopiti, in če nas tudi morda ločijo tuintam nazoni, v enem bi morali biti vsi edini: v delu za naš blagor. Združeni v močne čete bi imponirali svetu, čutiti bi začeli našo moč in prej ali slej bi prišel čas, ko nam ne bi bilo treba več prositi za več kruha in bi imeli našemu delu dostojno plačilo. Vsakega posameznega učitelja in vsake učiteljice dolžnost je, da pristopi k svojemu okrajnemu učiteljskemu društvu. Tuintam se slišijo glasovi: Čemu bom član učiteljskega društva, saj nimam nič od tega. Tak tovariš ne pozna naše organizacije! Vprašal bi ga, kaj in kje pa bi bilo učiteljstvo brez organizacije? Kdo nam je pridobil to malo, kar imamo? Ne posameznik, ampak naša skupnost, naš skupni nastop, naša organizacija. Da, užival bi rad marsikdo, a delal — no, za to jih pa ni mnogo.

(Dalje.)

Pisarna.

XXXVI.

Vprašanje: Vodstvo ljudske šole v Č. je uradno prosilo župni urad, naj mu blagovoli poslati zažamek živčih otrok na podlagi krstne knjige, rojenih med 15. septembrom 1899 in 15. septembrom 1900. Župni urad je vrnil polo — neizpolnjeno. Ali je župni urad primoran narediti izpisek otrok iz krstne knjige ali ne?

J. A., nadučitelj.

Odgovor: C. kr. vlada ima pravico zahtevati, da ji morajo dati župni uradi razne izkaze iz svojih knjig, in ona bi lahko tudi te izkaze od župnih uradov zahtevala. Drugi uradi (na primer šolsko vodstvo) pa nimajo te pravice. Ker pa Vi za svoje uradne posle potrebujete dotični zaznamek otrok, Vam kot uradni osebi ne sme braniti, da bi Vi sami ne smeli izpisati iz krstnih knjig dotično leto rojenih otrok. Ako bi Vam župni urad ne dal teh knjig na razpolaganje, se pritožite na škofijstvo, ki bo stalo na Vaši strani.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Kozjansko učit. društvo je imelo dne 8. t. m. v Kozjem drugo letošnje zborovanje, ki se ga je udeležilo 19 članov in 5 gostov (skupaj 12 dam). Predsednik Grmovšek je pozdravil navzoče, ožigosal zaspanost nekaterih „koleg“, katerim je udeležba zborovanj muka in žrtev, jih imenoval parasite na našem telesu, suhe veje na drevesu naše organizacije. Hvala Bogu, da šteje takih „ekoleg“ naš okraj samo 2! — Ob priliki zadnjega zborovanja, t. j. 6. maja, je zbrano učiteljstvo brzojavno čestitalo svojemu nadzorniku g. Vodušku na imenovanju šolskim ravnateljem. Na čestitko se je g. nadzornik zahvalil v pismu, v katerem naglašja, da se za častni naslov mora zahvaliti marljivemu in vestnemu delovanju učiteljstva in da je njegovo odlikovanje tudi naše odlikovanje.

Predsednik Grmovšek je nato poročal o zborovanju „Zaveze“ v Šoštanju in omenil nekatere detajle, o katerih ni bilo čitati v naših listih.

Zbrani člani so soglasno sklenili, praznovati 25 letnico obstanda „Kozjanskega učit. društva“ meseca novembra kolikor mogoče častno in imenitno. Na dan praznovanja bo slavnostno zborovanje in koncert z godbo, petjem in deklamovanjem. Na predlog blaginika Ulčarja so vsi prisotni člani že vložili zneske po 2 K za ustanovitev fonda v prid proslave 25 letnice. Nenavzoči udje „Kozjanskega učit. društva“, pokažite svojo stanovsko zavednost!

Pot—.

Učiteljsko društvo konjiškega okraja je zborovalo v četrtek, dne 5. mal. srpana t. l., v šoli na Stranica. Udeležba takrat ni bila prav povoljna, dasiravno nam ni nagajal Pluvij, ki kaj rad združuje svoje delovanje z našimi zborovanji. Predsednik omenja v svojem pozdravu posebej tov. Žgajnerja, ki se nam je zopet pridružil po daljšem presledku in naznani, da sta tov. Jurko in Ravbar uradno zadržana. Tovarišu Serajniku Lov. st., ki odhaja v zaslužni pokoj, je izrekel dež. šolski svet zahvalo in priznanje za njegovo delovanje na šolskem polju, zakar se mu tudi imenom društva pismo čestita, hkrati želeč mu, naj uživa po trudapolnem delu še veliko let blagodejnega počitka. Zapisnik zadnjega zborovanja se ne odobri, ker sta se oba zapisnikarja odlikovala s svojo nenavzočnostjo in zapisnika tudi poslala nista. Predsednik kratko poroča o „Zavezinem“ zborovanju v Šoštanju. Glavna točka pa je bilo podavanje tov. Čučka „o pouku jedlajočih“ po prof. Leon Berquandovi metod. Tovariš se je udeležil tozadevnega tečaja na Dunaju. Vseskozi zanimivemu in stvarnemu podavanju je sledila končno obča hvala. Tudi nam je obljubil tovariš, da nam prilično pokaže tudi praktično o tem pouku. Med nasveti naj se omenja predsednikov predlog, naj se pri podelitvi dopusta ozira na zdravniško izpričevalo okrajnega zdravnika, ne pa na druge okoliščine. Tovariš

Časl izraza željo, naj se vendar že uredi zadeva glede društvene spominske knjige, kar obljubi predsednik. Tudi se omenja, naj se vsak udeležnik zborovanja naznani prej domačemu tovarišu glede kosila, kadar se zboruje v manjših krajih. Prihodnje zborovanje se določi v Žreče dne 2. velikega srpana. Na sporedu so vprašanja za uradno skupščino. Pripravi naj se vsak posebno na drugo vprašanje.

Savinsko učit. društvo je zborovalo dne 12. julija na Gomilskem. Udeležilo se je tega zborovanja 20 udov ter gost g. dr. Vidic z Dunaja. Taka vdeležba je za naše društvo, ki šteje jedva 25 udov, vsekakor častna ter je znak zavednosti in kolegijskosti, ki vlada v tem društvu. O zborovanju „Zaveze“ v Šoštanju nam je poročal tov. Lorber. Dasiravno je bilo društvo korporativno zastopano na zborovanju, je bilo vendar umestno, da nas je opozoril g. delegat na nekaj važnih sklepov. O „važnosti in negovanju telesne vzgoje šolske mladine“ je referiral tov. Jakše. Predavanju je sledila živahna debata. Tov. Zotter nas je opominjal na važnost naše „Šolske Malice“ ter je izrekel željo, da bi v našem okraju ostalo vsaj isto število članov kakor lansko leto, če ne več. Tov. Jakše predlaga, naj se naprosi okr. šol. svet v slučaju, da se šolsko leto konča v našem okraju koncem tega meseca, da se preloži uradna skupščina ki se ima sicer vršiti 11. avgusta na zadnje dni tega meseca ali pa na prve dni prihodnjega. Večina učiteljskih oseb odide na počitnice in od njih se vendar ne more zahtevati, da bi tukaj čakale celih 11 dni na skupščino, oziroma da bi se iz oddaljenih krajev vozile k nji na svoje stroške. Predsedniku okr. šol. sveta, namestniškemu svetniku g. baronu Apfaltrernu smo povodom odlikovanja brzojavno čestitali. Društvo je vzelo tudi na znanje, da je g. Kramar, ki je predbacial društvu s trte zvit klerikalizem in ki je tudi z našega društva izstopil, pred kratkim pel mariborskemu škofu s svojimi pevci podoknico in to edini v celem okraju in to baš v tistem času, ko se je „Slovenec“ prav srdito zaganjal v njega zaradi itak znanih stvari. Zdaj naj pa vsakdo sam sodi, kakor hoče.

Prihodnje zborovanje se vrši dne 19. novembra na Polzeli. Za predavanje se je prijavil tov. Marschitz.

Učiteljsko društvo za konjiški okraj zboruje v četrtek dne 2. avgusta t. l. ob 10. uri predpoldne v Zrečah po sledečem dnevnem redu: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Društvene zadeve. 4. Pogovor o letošnjih konferenčnih vprašanjih. 5. Vprašalna skrinjica. 6. Slučajnosti in nasveti.

K mnogobrojni udeležbi vabi odbor.

Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo zboruje dne 5. avgusta ob polu enajstih dopoldne v Št. Jurju pod Donatom po zadnjič določenem vzporedju. Ako bo stanovitno lepo vreme, se priredi tudi izlet na Donat. Odhod ob dveh zjutraj iz Gaberja. Zaradi izleta, posebno pa še zaradi obeda se naj vsakdo oglasi do 2. avgusta pri tovarišu Sekirniku.

Zberimo se polnoštevilno pri tem zborovanju!

Strmšek.

Književnost in umetnost.

Poročilo o mestnih ljudskih šolah v Ljubljani koncem leta 1905/6. Na svetlo dal in založil c. kr. mestni šolski svet ljubljanski. — To izvestje obsega izvečine statističke podatke. Zanimivo je poročilo o petindvajsetletnem jubileju I. mestne deške petrazrednice. Na čelu knjige naj bi stal kak primeren spis (recimo o pomenu in važnosti obiteljskih večerov, ki so jih začeli uvajati v Ljubljani. Na strani 118. je sicer kratek odstavek, a to je premalo. Opozarjamo na tozadevni Pribilov spis v letošnjem „Popotniku“. To bi starše zanimalo bolj nego same številke in preobile tiskovne pomote. To naj uvažujejo tisti, ki so provzročili skupno poročilo vseh ljubljanskih mestnih šol.

Letno poročilo štirirazredne deške ljudske šole in obrtne nadaljevalne šole v Kranju. Izdalo šolsko vodstvo koncem šolskega leta 1905/6. Imena in statistika, kakor je običajno pri takih publikacijah.

Naš Dom. Zbirka povesti, pesmi in narodnega blaga, zanimivosti itd. VI. zvezek. V Celju, 1906. Izdala in založila Zvezna trgovina. Cena 50 h, po pošti 60 h. Str. 107. — Ta zvezek „Našega Doma“ obsega tri lepe povesti, ki si brez dvoma pridobe mnogo čitateljstva.

Popotnik. Letnik XXVII. Štev. 7. — Tovariš Armin Gradišnik je napisal članek „Nekaj o avtoriteti“, kjer pravi med drugim: „Dajte nam v to poklicani dosti — kruha, ne dopustite, da bi ob sramotnih plačah morali moledovati pri nepoklicanih često podpore! Plačajte nas tako, kakor to zasluži naše naporno delo: in ugledni bomo ter tudi ugledno lahko nastopali in delovali!“ — Drugi članek „Individualna stran vzgoje in pouka v ljudski šoli“ je poslovenil Dragotin Svoboda po češkem izvirniku Jos. Zbroža. — „Bili ali ne — bili?“ se zove košček odgovora, ki ga je napisal dr. Jos. Tomišek na izvajanja Matije Herica, priobčena v zadnjih številkah „Popotnika“. — L. Lavtar objavlja spis „Podrobno stopnjevanje pri računskem pouku“. — V naslednjem članku trdi Matija Heric, da ni povedkovih zavisnikov. — V „Književnem poročilu“ je na prvem mestu zaključena ocena knjig „Slovenske Šolske Matice“ za l. 1905. Karel Humek poroča o knjigah „Jahrbuch für den Zeichen- und Kunstunterricht“ in „Erprobter Lehrgang für das moderne Zeichnen“. J. Bratina pa poroča o „Systematisches Verzeichnis der in der k. k. Universitätsbibliothek in Graz befindlichen Dissertationen pädagogischen Inhaltes“. — Ivan Šega prijavlja 119. in 120. odstavek svojih poučnih „Pedagoških utrinkov“. — Pet strani vele-zanimivega „Razgleda“ zaključuje tudi to „Popotnikovo“ število.

Šopek šolskih pesmi itd. Priredil in na svetlo dal Anton Kosi. I. in II. del. To je najnovejše delo našega na polju mladinskega slovstva neutrudnega tovariša. V teh šopkih je zbral lepo število narodnih pesmi in jim podložil besedilo iz šolskih beril. Poleg narodnih je pa tudi nekaj njegovih napevov in pa nekaj napevov znanih glasbenikov: Adamiča, Ipavca itd. Ti umetni napevi so z malimi izjemami zloženi jako srečno po narodnih motivih. Za pesmi v berilih je pa skoraj ravno tako srečno volil narodne napeve. Sploh lahko rečem, da smemo biti te bogate in lepe zbirke prav veseli, prvič že zato, ker nam podaja toliko izbiro prikladnih pesmi za šolo, drugič pa zato, ker je vsa zbirka osnovana na podlagi narodne pesmi, ki ima gotovo največji vtisk na mlado in staro in torej ne bo uhajala pri enem ušesu noter, pri drugem pa — ven, nego ostane v — srcu. To zbirko si mora nabaviti vsaka ljudska šola in vsak učitelj-pevec. To je naša dolžnost že zaradi sebe, potlej pa tudi zaradi velezaslužnega izdajatelja A. Kosija, da za svoj obili trud ne bo imel še gmotne škode; honorarja itak ne išče.

Ker pa več oči več vidi in da se ne bo reklo, da samo hvalim, naj dodam še par blagohotnih opazk po vrsti, kakor sem si jih zabeležil pri pregledovanju „Šopka“.

I. del, str. 20. „Angel budi“ B ni srečna; veliko boljša je A. Str. 30. A. V berilih so besede: „prav pridni, čedni vsi,“ tu pa je: „prav pridni ino čedni vsi“. Čemu ta ino, ki je potem še napev zveržil?

II. del, str. 10. „Bolni tovariš“ in še par Stritarjevih pesmi niso prikladne za popevanje, ker je Stritar pač odličen pesnik, a gotovo ne odličen pevec. Zato pa kaka njegova pesem nima prav nič napeva v sebi.

Str. 28. „Dekle in roža“ bi imela lahko napev narodne: „Dekle na vrtu zelenem sedi“.*)

Str. 42. „Naša vas“ A. Ta napev se že sploh poje na Levstikovo: „Stoji učilna zidana“.

Str. 49. in 51. Narodnim napevom, katerih besede lahko mladini damo, ne smemo nikdar dajati drugih besed.

Str. 49. je narodna: „Na planincih solnčee sije“, str. 51. pa: „Ko ptičica sem pevala“.

Str. 67. Bilo bi privzeti narodni napev, ki ga je izdala „Glasbena Matica“, Narodne pesmi, IV. zv. str. 59.

Str. 76. „Mlade vojake“ pustimo kar pri Parmovem napevu!

Če še dostavim, da mladino ne kaže siliti v višavo čez es, tedaj sem s kritiko pri kraju in le želim, da se krasni „Šopek“ čim prej razširi po naši domovini ter prinese obilo nedolžnega veselja med mlado in staro! Janko Žirovnik.

Vestnik.

Šolske tiskovine. Šolska vodstva še enkrat prosimo, naj takoj začno naročati v naši tiskarni šolske tiskovine, da bo mogoče ugoditi naročilom ob pravem času. Geslo „Svoji k svojim!“ naj pride v popolno veljavo ter naj bo v dokaz naše stanovske zavednosti!

Naša tiskarna ne da „Slovencu“ in njegovim urednikom miru. Zadnjo soboto si jo je privoščil v podlistku, pisanem v jeziku, ki ga govorijo najzanimnejše ljubljanske barabe. Ako sodo ptiča po petju, potem vemo tudi v tem primeru, s kom imamo opraviti. To nas sicer nič ne moti, ker smo prepričani, da izvirajo vsi „Slovenčevi“ napadi iz zavisti in nevoščljivosti. Ti napadi bodo zavednemu učitelstvu v izpodbudo. Oklene naj se svoje tiskarne in dokaže katoliškim samogoltnikom, da prezira njihove sirove napade!

Osmi kongres slovanskih časnikarjev se vrši dne 8. in 9. septembra letos na Moravskem v Uh. Hradišču poleg Velehrada.

XXI. redna velika skupščina družbe sv. Cirila in Metoda se vrši v Logatecu dne 2. avgusta t. l. Na dnevnem redu so tudi volitve v društveno vodstvo, namestništvo in razsodništvo. Radovedni smo, ako bodo vsaj letos upoštevali želje učiteljstva, ki ima za družbo mnogo zaslug, a nobenih pravic. Svoje želje je učitelstvo preciziralo lansko leto pri skupščini „Zaveze“ v Pulju in letos v Šoštanju.

O uvodnem članku „Učitelj in politika“, ki smo ga priobčili v zadnji številki, smo čuli mnogo pohvalnih glasov.

Tožbo proti „Slovencu“, oziroma proti njegovemu odgovornemu uredniku, dr. Ignaciju Žitniku, je vložil tovariš A. Germek zaradi neresničnih in neutemeljenih očitaj glede znane sorske afere.

Zrelostne preizkušnje na c. kr. ženskem izobraževališču v Gorici. — Prebile so izpite: 1. Z odliko za ljudske šole s slov. in nemškim učnim jezikom: Gabrijelčič Milica, Škrjanc Josipina in Turšič Hermina; 2. z odliko za nemške in z zrelostjo za slov. ljudske šole: Abram Ema, Vizjak Ana; 3. z odliko za slov. in zrelostjo za nemške ljudske šole: Pipan Tereza, Šket Marija, Vandjal Lavoslava; 4. Zrele z nemškim in slov. učnim jezikom so: Bellinger Gizela, Gigoj Terezija, Gulin Ljudmila, Heren Marta, Kocmut Marija, Mervič Doroteja, Murgel Erna, Rolih Štefanija, Sedej Ana, Šantel Danica, Vittori Gabrijela, Vončina Josipina. 5. Zrele s slov. učnim jezikom: Brišnik Ana, Kregar Marija, Marinič Josipa, Mikuluž Gabrijela, Perin Ana, Pogorel Štefanija, Poljšak Srečka, Prešeren Helena, Ress Avgusta, Sterniš Ema, Vovk Emilija.

Od ormoškega okrajnega šol. sveta so krajnim šol. ogledom imenovani za novo dobo gg.: Fr. Gomzi za Ormož-okol., Jos. Rajšp za Ormož-mesto, Makso Robič za Središče, A. Porekar za Sv. Miklavž, J. Škrlec za Sv. Tomaž, J. Veselič za Vel. Nedeljo, M. Ivanuša za Hum, Fr. Šoštarič za Bolfenk. L. Petovar za Svetinje, J. Čajnko za Runeč in J. Horvat za Sv. Lenart.

Poziv. Odbor društva „Akademija“ nam je poslal ta-le poziv: Tudi med Slovenci začenja prodirati spoznanje, da je treba skrbeti za izobrazbo širših mas. Ta izobrazba mora biti umska in нравna. Ako pa hočemo, da bo t. zv. poljudno delo uspešno, mora biti organizovano, sistematično. „Akademija“ si je naložila nalogo, da širi med slovenskim narodom omiko v naznačenem zmislu. Ne more pa zadoščati vsem potrebam, ako ne najde zaslombe in podpore po vseh večjih krajih na Slovenskem. Take zaslombe in podpore naj bi bile čitalnice, bralna in akademična društva. „Akademija“ nasvetuje, da bi čitalnice, bralna in akad. društva kot redni člani društva posredovala med njim in med ljudstvom s tem, da 1. vzbujajo zanimanje za delovanje „Akademije“ in pridobivajo somišljenikov in prijateljev; 2. da po svoji možnosti javljajo predavatelje in predmete predavateljev, ki so potem društvu na razpolago za okrožja dotičnih čitalnic, bralnih in akad. društev; 3. da se vrši vse delo enotno po enotnem načrtu in enotnem duhu, upoštevajoč pri tem lokalne potrebščine in prilike. Odbor „Akademije“ se torej obrača s prošnjo, da nam blagovolite do konca meseca avgusta odgovoriti na sledeči vprašanji: I. Ali

*) Te besede so bile tudi zložene na ta napev, ki ga je priobčil „Zvonček“. Škoda, da ni tega lepega napeva v „Šopku“. Uredn.

smatrate naš nasvet za potreben in možen? II. Ali ste pripravljeni pristopiti kot društvo k „Akademiji“ in delovati za njen namen? Ko dobimo vse odgovore, se bo odbor posvetoval o došlih nasvetih in se bo končno sklepalo o njih pri obnem zboru, na katerega bi prišli delegatje vseh onih čitalnic, bralnih in akad. društev, ki se javijo kot člani „Akademije“. Odgovori naj se pošiljajo na tajnika društva (Ljubljana, Breg 16/II.)

Duhovne vaje za učiteljice. Predstojništvo uršulinskega samostana v Ljubljani sklicuje duhovne vaje za učiteljice. Vrše se od 2. do 6. septembra letos. Iz tega je razvidna velika klerikalna skrb za blagor naših koleginj

Denarne premije Metelkove ustanove v znesku po 62 K 47 h je priznal deželni šolski svet v Ljubljani tovarišem Ivanu Bajcu v Spodnji Idriji, Ivanu Cvirnu v Veliki Dolini, Ivanu Gradu v Košani, Juliju Slapšaku v Vodicah, Ivanu Dremelju na Polici in Ivanu Šemerlu v Lescach.

Okrajna učiteljska skupščina za kranjski šolski okraj se je vršila letos dne 5. julija v Cerkljah. — Še pred zborovanjem pa se je zbralo skoro vse učiteljstvo tega okraja na velesovškem pokopališču ob grobu pred dvema letoma umrlega tovariša Josipa Petkovška. Pevci-učitelji so mu zapeli nadgrobnico „Blagor mu“, na kar je nastopil kot govornik tovariš nadučitelj A. Rapè iz Smlednika, ki se je v krasnih, poetično zbranih besedah spominjal njega, ki uživa pod to rušo zaželeni mir, ki mu ga učiteljsko življenje ni moglo dati. Na pokopališču je bila zbrana velesovška šolska mladina in mnogo domačega ljudstva, ki je z zanimanjem in s solzami poslušalo govornikove prelepe besede. Z odpeto pesmijo „Nad zvezdami“ se je završilo slavo odkritja nagrobnega spomenika. Ob določeni uri otvori v prostorih cerkljanske šole c. kr. okrajni šolski nadzornik g. Ferd. Kalinger zborovanje, pozdravi vse navzoče učiteljstvo, posebno pa še c. kr. okrajnega glavarja g. Alfonza Pirca kot vnetega prijatelja šole. Le-ta se za pozdrav primerno zahvali. — Svojim namestnikom imenuje nadučitelja g. J. Pezdica, ki opravlja s tem dnem že dvanajstič zapored posel namestništva pri tukajšnjih okrajnih učiteljskih skupščinah. Tudi neke vrste jubilej! Zapisnikarjem sta bila izvoljena tovariš Fr. Ivanc in gđ. Janja Miklavčičeva, oba iz Kranja. — Obsežno poročilo c. kr. okr. š. nadzornika o stanju šolstva je bilo prav zanimivo. Pri tej točki so posegli v debato tovariši nadučitelji Perko, Paternost in Kmet. Konstatiralo se je, da ne dovolijo višje šolske oblasti v marsikaterem kočljivem vprašanju ničesar učiteljem, vse pa veroučiteljem, kakor bi bili zanje veljavni drugačni zakoni. Nad vse poučno je bilo predavanje g. profesorja Fr. Suherja. Njegovo poročilo „Risanje po naravi s posebnim ozirom na ljudske šole“ je lep dokaz vsestranskega in temeljitega podrobnega dela. Na dovršenih, po sobi razobešenih risbah nam je pokazal pot, po kateri mora hoditi vsak, ki hoče uspešno učiti risanje po naravi. Po predavanju so stavili nanj mnogi zborovalci vprašanja, na katera je g. referent rade volje odgovarjal. Učno sliko „Gos“ po biološki metodi, kateri referat je pismero izvršilo vse učiteljstvo tega okraja, je prečital tovariš Josip Svetlič, učitelj v Škofji Loki. Poročilo knjižničnega odbora se vzame na znanje. Vobče se je čitalo mnogo več kakor prejšnja leta. Število knjig v knjižnici se je izdatno povečalo, pa tudi račun kaže nekaj preostanka. Načelnik knjižničnega odbora, g. J. Pezdich, je glede točnosti denarnega dopetka imenoma pohvalil g. nadučitelja Fr. Pápa iz Škofje Loke, za kar se mu je ta toplo in prijateljski zahvalil. V knjižnični odbor se volijo z vzklikom vsi dosedanji odborniki, le namesto odstopivšega člana tovariša Fr. Ivanca se voli tovariš V. Rus. — Istotako se potrdijo v stalni odbor vsi stari odborniki, namesto umrlega g. naduč. J. Kraglja pa se privzame tovariš nadučitelj A. Kmet. Na predlog tovariša V. Rusa se voli za dopolnilno dobo zastopnikom učiteljstva v c. kr. okrajni šolski svet namesto umrlega g. nadučitelja J. Kraglja tovariš Fran Luznar, nadučitelj na Primskovem; za prihodnjo šestletno dobo pa že imenovani izvoljenec ter dosedanji zastopnik tovariš nadučitelj Andrej Kmet. Obe volitvi se izvršita enoglasno. Ker samostojnih predlogov ni bilo, zaključil g. nadzornik peturno zborovanje s slava-klici na presvetlega cesarja. — Pri banketu, ki se je vršil na lepem Vavknovem vrtu, se je razvila med petjem in raznimi govori prav živahna zabava. Tovariš nadučitelj Fr. Luznar je nazdravil g. nadzorniku kot odkritemu prijatelju učiteljstva. To pot pa je po daljšem presledku zopet skrbel za

smeh, tovariš Miklavž Stanonik iz Sele z dovtipnimi, napitnimi, dvovrstnimi verzi.

Brežiški, kozjanski in sevnški šolski okraj je imel svoje skupno zborovanje v Vidmu dne 16. junija. Predsedoval mu je nadzornik gospod Gustav Vodušek, ki se je v svojem otvornem govoru spominjal umrlega Iv. Matka nadučitelja iz Rajhenburga, in gospe Terezije Romihove učiteljice v Vidmu, poudarjajoč njiju vestno in vztrajno delovanje v težavnem poklicu. Navzoči vstanejo. V svojem letnem poročilu je gospod okrajni šolski nadzornik omenjal posebno pomnožitev učil, navduševal učiteljstvo k nadaljni izobrazbi ter ga pohvalil, da se zaveda svoje dolžnosti in jo tudi vestno izvršuje. Potem nam je dal nasvete za posamezne predmete, ki so tembolj uvaževanja vredni, ker temeljijo na podlagi najnovejših pridobitev brez vsake pretiranosti. Jako srečna misel je, da se nam ta poročila pomnožijo in dopošljejo; ko bi se to le nekoliko prej zgodilo. Razgovarjali smo se pa o sledečih temah. 1. Zakaj ne more sedanja šola z ozirom na socialne razmere popolnoma doseči svoje vzgojne naloge? Ta razprava je zbudila duhove in razvnela prav živahen razgovor. Lepo je od gospoda nadzornika, da ne ovira prostih razgovorov in ne jemlje v zlo tudi odkrite izpovedi. Le tako je mogoče, da so uradna zborovanja živahna in plodovita; po burji so pa duhovi tem čilejši za nadalnje delo. 2. Vzorni šolski vrt in njega pomen za kmetijstvo. 3. Podrobna razdelitev učne snovi iz zemljepisa in zgodovine. S tem se je završilo težavno in vsega pripoznanja vredno delo razdelitve učne snovi iz realij. Na to so prišla poročila o okr. učiteljskih knjižnicah in se vršile volitve v stalne odbore. — Po dovršenem dnevnem redu se zahvali predsednikov namestnik tov. Tomine gospodu nadzorniku za dobrohotne nasvete in nepristransko vodstvo ter mu čestita v imenu vsega učiteljstva na častnem naslovu ravnatelja, ki je bil z njim pred kratkim odlikovan, poudarjajoč, da ta čast zadeva tudi nas, ker je višja šolska oblast kaj skopa z odlikovanji. Gospod nadzornik izraža svoje veselje nad to izjavo, ki mu je v dokaz, da se ni motil v odkritosrčnosti in prijateljskem razmerju svojega učiteljstva do njega.

Samohvala. Nemški tovariš nam piše: Kdor ne ve, kaj je samohvala, ta naj vzame v roke zadnjo „Laibacher Schulzeitung“ in naj tamkaj bere poročilo o okrajni učiteljski skupščini v Kočevju. Iz onega poročila se razvidi, kako zna nadzornik Peerz hvaliti — samega sebe! To povzdigovanje v deveta nebesa meče čudno luč na moža, ki pleza po hrbitih učiteljstva lepo po lestvici naprej in pozablja pri tem hvalevrednem poslu pisati — šolske naloge! Nemci imamo prislovico, ki primerno in dostojno označuje tako samohvalo. G. Peerz gotovo pozna to prislovico!

Razgled po šolskem svetu.

— **Odločen nastop slovenskega učiteljstva.** V „Edinosti“ čitamo: Pri uradni okrajni učiteljski skupščini za brežki okraj na Vidmu so učitelji letos čvrsto nastopili. Oglasili so se, da nemščina ne sodi v slovenske ljuske šole kakor obvezen predmet in da bi slovenskih otrok ne smeli sprejemati v nemške šole, nemških otrok pa ne v slovenske učilnice. Z veseljem poudarjamo tudi mi mnenje in zahtevanje, da bi slovenske mladine ne smeli poučevati v nemških šolah. Če je nemščina učni predmet, osobiti neobvezni predmet v najvišjih razredih ali če ni, na to ne polagamo velike važnosti. Da se pa nemški otroci ne sprejemajo v slovenske šole, to je znano; vsaj redki slučaj, da bi bilo več Nemcev naseljenih med Slovenci. Kjer jih je pa le količkaj, ondi ustanavljajo zanje šole — uradnim ali privatnim potom (Schulverein)! Takih nemških šol, kjer je število nemških otrok neizmerno majhno, je vse polno na Spodnjem Štajerskem, n. pr. v Brežicah, Sevnici, Laškem trgu, Vojniku, na Slatini, v Rogatecu, v Ormožu, Vitanji, Šoštanju, Slovenjgradu, Ljutomeru itd. Ako bi te šole bile le enorazrednice, bi bilo v njih morda (!) 80 % nemških in le 20 % slovenskih otrok. Ker so pa dvorazredne, trirazredne in celo štirirazredne, imajo pa le kakih 20 % nemških in kakih 80 % slovenskih otrok. — Če se učitelji na uradnih učiteljskih skupščinah izjavljajo zoper to pedagoško zlorabo slovenskih, oziroma nemških otrok, bi se morale tudi šolske gosposke ozirati na to, da bi otrok, ki ne umejo učnega jezika dotične šole, ne spre-

jemali vanjo. — Od šolskih gospod, to je od okrajnih šolskih svetov, ki jih vodijo c. kr. okrajni glavarji in c. kr. okr. šolski nadzorniki, pa ne pričakujemo, da bi zaprečili to! Zakaj ti gospodje so zmerom na tisti strani, kjer se pospešuje nemštvo med Slovani. Ti gospodje pozabljajo na člen 19. temeljenih zakonov naše države istotako, kakor niso čitali zlata vrednega razgovora našega cesarja z nekim češkim poslancem. Slednji se je pritožil cesarju, rekši: „Češki otroci ne sodijo v nemške šole“. Cesar mu je pritril in dodal: „A nemški otroci ne v češke šole!“ — Da bi se okrajni šolski sveti na Slovenskem kdaj ravnali po tem, tega upanja, seveda, nimamo. Zanašamo se pa na prvo inštanco v šolskem organizmu: na slovenske učitelje, osobito na šolske voditelje. Zanašamo se nanje in pozivljamo jih zaradi zdrave pedagogike in zaradi slovenske domovine, katerima služijo, da pazijo na to, da slovenski otroci, ki spadajo v njih šolski okoliš, tudi obiskujejo njih šolo, njih slovensko šolo. Ako hodi slovenski otrok v bližnjo ali daljno nemško šolo, naj smatrajo to tako, kakor da bi tak otrok sploh nobene šole ne obiskoval. Slovenski šolski voditelji, ki jih bodo v tem slučaju gotovo podpirali krajni šolski sveti naj se, ako bi se kak nemški birokrat izpodtikal nad takim postopanjem njihovim, sklicujejo na člen 19. in na določilo v šolskih zakonih, da se morajo otroci v ljudski šoli učiti svoje materinščine in drugih predmetov. Ali se mari slovenski otrok v nemški šoli uči svojega slovenskega materinega jezika? Ali se mari more učiti drugih predmetov, če ne ume učnega jezika? Kako je sploh možno vzgajati otroka s pomočjo tujega jezika?

— **Letna plača** mestnega šolskega nadzornika v Berlinu znaša 12.000 mark ali 14.400 kron. Njegova funkcijska doba traja 12 let.

— **Staroslovenski jezik na dalmatinskih gimnazijah.** Kakor poročajo dalmatinski listi, so letos maturanti na dalmatinskih gimnazijah bili prvič izprašani iz staroslovenskega jezika, ki so ga šolske oblastnice pred tremi leti uvedle v dalmatinske gimnazije.

— **Sestanek potovalnih učiteljev** se je vršil 6. t. m. v Zadru. Sešli so se potovalni učitelji iz južnih dežel v namen, da si ustvarijo svojo organizacijo. Izvolili so pripravljalni odbor.

— **Delo v varstvo otrok proti potepanju.** V vzhodnem delu Novega Jorka prebiva nebroj ubožnih rodov. Umevno, da je tam mnogo pokvarjene mladine. Sedaj pa je magistrat najel dečke iz tega predmestja ter jih postavil po ulicah, da skrbijo za snago. Če n. pr. kdo vrže na cesti kak papir od sebe, pa ga opozori deček, da tega ne sme, in občinstvo sluša. Pretekli teden so najeli v take svrhe 10.000 otrok.

— **Šolstvo na Kranjskem.** V šolskem letu 1905/6. je bilo na Kranjskem 311 slovenskih, 9 nemško-slovenskih in 28 nemških ljudskih šol. Celodnevni pouk ima 85 šol, vse druge imajo poldnevni pouk. Šole je obiskovalo 79.519 otrok, ki jih je poučevalo 839 učiteljev, oziroma učiteljic.

— **Specijalni tečaj za srednješolske abituriente.** Deželni odbor dolnjeavstrijski uvede s prihodnjim šolskim letom na učiteljskih v St. Peltnu in Dunajskem Novem mestu tečaje za absolvirane gimnazije in realce, ki imajo zrelostno izpričevalo, da se v enem letu pripravijo za učiteljski stan. Deželni šolski svet je razpisal 17 ustanov po 500 K, pa tudi deželni zbor jih ustanovi. Enak tečaj je že uveden na dunajskem pedagogiju.

— **Madjarska šola na Romunskem.** Iz Bukarešta poročajo, da je tamkajšnji katoliški nadškof prosil romunskega naučnega ministra, da dovoli v Bukareštu ustanoviti madjarsko realno, ki jo bo vzdrževala ogrska vlada.

— **Slovenskih visokošolcev** je koncem letnega tečaja 1906 na Dunaju, v Gradcu, v Pragi in drugod 660, izmed teh 328 juristov, 37 medicincev, 188 filozofov, 68 tehnikov, 8 veterinarcev, 14 agronomov, 4 montanci, 10 eksportnih akademikov, 3 trgovski akademiki, 3 konzervatoristi. Po rojstvu je 383 Kranjcev, 161 Štajercev, 19 Korošcev, 94 Primorcev in 3 od drugod. Na Dunaju jih je 383, v Gradcu 204, v Pragi 64 in drugod 9.

— **Na celovški gimnaziji** je bilo koncem šolskega leta izmed 487 učencev 84 Slovencev.

— **Doktorat na visoki šoli za poljedelstvo.** Naučno ministrstvo je objavilo rigorozni red za visoko šolo za poljedelstvo. Počenši s šolskim letom 1906/07 bodo mogli slušatelji visoke šole za poljedelstvo dobiti doktorsko čast.

— **Ukrajinsko vseučilišče v Levovu.** V Levovu se je pred kratkim vršil shod vseučiliščnikov za ustanovitev ukrajinskega vseučilišča v Levovu. Navzočih je bilo okoli 300 maloruskih vseučiliških dijakov in dijakinj. Navzoči so bili tudi trije maloruski vseučiliški profesorji.

Listnica uredništva.

Prijatelj na Gorenjskem. Le poglej, kako je vse polno! Danes torej ni bilo mogoče, pač pa pride prihodnjič. Srčne pozdrave! — Zaradi pretesnega prostora smo morali članek o risanju in Lapajnetov članek danes izpustiti. Ko bi storili naročniki svoje dolžnost in nam pridobili vsaj nekaj novih naročnikov, bi lahko imel naš list stalno prilogo. V sedanjih razmerah pa je to nemogoče.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 1149.

Kranjsko.

Na enorazredni ljudski šoli na Vojskem se razpisuje s tem učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potem do 15. avgusta 1906.

Prosileci, kateri v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Logatecu, dne 14. julija 1906.

Št. 1600.

Na dvorazredni ljudski šoli v Podkrajju se razpisuje s tem nadučiteljsko mesto v nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potem do 7. avgusta 1906.

Prosileci, kateri v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 18. julija 1906.

Iz „Učiteljskega tiskovnega društva.“

Učiteljsko tiskovno društvo je začelo poslovati. Zato vljudno vabimo slovensko učiteljstvo in vsa učiteljska društva, da naj se blagovolijo prav marljivo v mnogobrojnem številu zglašati za deleže. Deleži so po 100 K in se plačujejo takoj ali pa v 10 nepretrganih mesečnih obrokih po 10 K.

Učiteljsko tiskovno društvo je pristopilo k „Zadružni Zvezi“ v Celju in njeni organi bodo pregledovali in revidirali delo našega društva.

Denar je pošiljati samo na naslov „Učiteljsko tiskovno društvo“ v Ljubljani.

Za upravni svet:

Karel Wider,
predsednikov namestnik.

L. Jelenc,
predsednik.

3